

เรียนรู้ประสบการณ์จริงเพื่อสร้างปัญญาการจัดการสุขของชุมชนบ้านทุ่งนนท์

จามรี อุทัยรัตน์¹, วรรณิการณ์ จิตบรรเจิดกุล¹, จีรวัฒน์ ศานติสุข¹, บงกช เชี่ยวชาญยนต์¹, หทัยทิพย์ จุทอง¹,
สุวิช ธรรมปาโล¹

¹สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

ความสำคัญ บทบาทการป้องกันควบคุมโรคกับการทำงานชุมชนเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของ สคร.12 สงขลา ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนกำหนดขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยนำผลการเรียนรู้ในช่วงปีที่ 1 ซึ่งมีประเด็นทางเลือกที่คิด และตัดสินใจโดยคนในชุมชน อาทิ การสร้างมาตรการทางสังคม การพัฒนาศักยภาพเยาวชนร่วมเป็นนักสื่อสารสาธารณะฯ มาสนับสนุนกลวิธีป้องกันควบคุมโรคอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การเรียนรู้ประสบการณ์ตรง เป็นประเด็น หนึ่งในการทำงานร่วมกันเพื่อ แสวงหาความรู้และบูรณาการความรู้จากภายนอกเข้ามาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกัน อีกทั้งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้การทำงานกับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหาความรู้และบูรณาการความรู้จากภายนอก และนำบทเรียนที่มีคุณค่ามาวิเคราะห์ตัดสินใจขับเคลื่อนชุมชน พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่ยั่งยืน **วิธีการศึกษา** เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ช่วงวันที่19-24 เมษายน 2553 เป็นนักวิจัยจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา และผู้เกี่ยวข้อง พร้อมนักวิจัยชุมชน ต.โคกม่วง อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา จำนวน 40 คน ประกอบด้วย ตัวแทนสมาชิกเทศบาลตำบลโคกม่วง สาธารณสุขอำเภอคลองหอยโข่ง เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยโคกม่วง ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำโดยธรรมชาติผู้นำกลุ่มต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันเดินทางศึกษาเรียนรู้ชุมชนต้นแบบ การจัดการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พิษณุโลก สุโขทัย อุทัยธานี และประจวบคีรีขันธ์ แบ่ง 5 กลุ่มๆละ 7 คน ทั้งนี้ แกนหลัก คือ นักวิจัยจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลา และผู้นำกลุ่มที่ผ่านการคัดเลือกจากชุมชน เป็นผู้ประสานและขับเคลื่อนการศึกษาเรียนรู้ในครั้งนี้ ตามประเด็นโจทย์ที่กำหนด

ผลการศึกษา การออกแบบศึกษาเรียนรู้ พบว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักวิจัยชุมชนได้แสวงหาความรู้และบูรณาการความรู้จากภายนอก มากำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันในชุมชน สิ่งที่ดีที่ได้จากการเรียนรู้ ประเด็นปัญหาที่ค้นพบในช่วงปีที่ 1 เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมในช่วงปีที่ 2 นั้น ประเด็นปัญหาและความรู้ที่ค้นพบไม่รอบด้านและเพียงพอต่อการแก้ปัญหา อาจส่งผลเสียบางประเด็นในอนาคต เช่น ประเด็นปัญหาลุ่สุนัขที่เรื้อรังได้ถูกมองข้ามไป ส่งผลต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในอนาคตได้ การจัดตั้งศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดส่งผลต่อการรับภาระค่าใช้จ่าย และก่อความรำคาญให้กับหมู่บ้านที่จัดตั้งศูนย์ฯ เป็นต้น ดังนั้น การเรียนรู้ครั้งนี้ นำไปสู่ความเชื่อมั่นว่า มาตรการทางสังคมเกี่ยวกับ ระเบียบว่าด้วยการบริหารจัดการสุนัขทั้งด้านการควบคุมจำนวนสุนัข ด้านความครอบคลุมการรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ด้านการลดอุบัติเหตุจากการถูกสุนัขกัดหรือล้มรถ เป็นต้น ดังนั้น หากระเบียบว่าด้วยการบริหารจัดการสุนัขนี้เป็นที่ยอมรับและขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นทั่วตำบลโคกม่วง โอกาสที่จะผลักดันให้เทศบาลตำบลโคกม่วง ปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการที่ยึดชุมชนเป็นฐาน นำไปสู่การออกเทศบัญญัติว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสุนัข สามารถสร้างความยั่งยืนแบบองค์รวมแก่ชุมชนในอนาคต

สรุปและวิจารณ์ จุดเปลี่ยนของชุมชนบ้านทุ่งนนท์ในการมองปัญหาเกี่ยวกับสุนัขไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล แต่เป็นปัญหาที่ทุกคนต้องเข้ามาร่วมแก้ไข ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมพูดคุย และแสวงหาความรู้จากภายนอก มาบูรณาการสนับสนุนการวางแผน กำหนดมาตรการต่างๆ และกลวิธีป้องกันควบคุมโรคอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ กระบวนการเรียนที่สร้างโอกาสและสร้างพื้นที่ให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันแสวงหาความรู้จากภายนอก นำไปสู่การสร้างปัญญาแก่ชุมชน ผ่านการสรุปบทเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถนำผลการเรียนรู้นี้เสนอเป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ

ที่มา: หนังสือ บทคัดย่อ... สัมมนาวิชาการป้องกันควบคุมโรคแห่งชาติประจำปี 2555

อ้างอิง: นำเสนอในงานสัมมนาวิชาการป้องกันควบคุมโรคแห่งชาติประจำปี 2555 (Poster presentation)